

Verslag van de excursie naar de Belgische kust
(8-10 September 1951)

De voorgenomen excursie naar de Belgische Noordzeekust werd van 8 tot 10 September gehouden, en stond onder leiding van de Heer Neuteboom. De deelnemers (de leden Aten, Meeuse, Neuteboom en Servaas) vertrokken op Zaterdag 8 September bij het eerste ochtendgloren per auto uit Den Haag.

Bij de Moerdijk werd gestopt, om te trachten in het terrein tussen spoor- en verkeersbrug Sphaerium solidum levend te verzamelen. De hoge waterstand maakte dit echter onmogelijk, doch langs het pad aan de voet van de spoordijk en in het oevergebied troffen wij Zenobiella rubiginosa, Trichia hispida, Monacha carthusiana, Cepaea nemoralis, Goniodiscus rotundatus, Vallonia pulchella, Agriolimax laevis, Retinella nitidula, Oxychilus cellarius (coll.N.), Laciniaria biplicata, Succinea sarsi (det. Aten, v.Regteren Altena) en S.putris, Carychium sp. en Lymnaea ovata aan.

Nabij Volckerdorp (gem.Rilland Bath) werden langs de weg terloops Helicella gigaxii en Monacha cantiana verzameld.

Vandaar ging het naar Veere. In het plantsoen voor het raadhuis vonden we Lauria cylindracea, die daar door de Heer Aten reeds eerder waargenomen was. Onder heggen en in greppels om de bebouwde kom veel Trichia striolata, levend en dood (vrij donkere, fraai bruine huisjes naast zeer lichte, hoornkleurige), en voorts Limax flavus, Oxychilus draparnaldi, Retinella nitidula (coll.N.), Goniodiscus rotundatus, Trichia hispida, Cepaea nemoralis, Monacha cantiana en Helix aspersa.

Van Veere werd naar Domburg gereden, waar in de duinen in de omgeving van de watertoren Helicella gigaxii, Monacha cantiana, Fruticicola hispida, Helix aspersa, Vallonia pulchella, Cochlicopa lubrica, Vitrina pellucida, Succinea oblonga, Pupilla muscorum en Lauria cylindracea, en op oude eiken (!) nabij het badhotel Balea perversa gevonden werden. In Domburg waren wij te gast bij het echtpaar Van der Feen, waar wij de lunch gebruikten, en het zeldzame genoeg smaakten van in Nederland (i.c. de tuin van het landhuis van de familie van der Feen) geteelde, verse vijgen te eten. Als malacologische bijzonderheid vermelden wij, dat in de kelder van het landhuis Limax flavus voorkomt, en dat in een klein slootje, dat achter de tuin langs loopt, lang geleden Planorbis laevis gevonden is.

Na vanuit Vlissingen de Schelde overgestoken te zijn, werd Retranchement bezocht. In het Zwin werd Alexia myosotis zeer talrijk levend aangetroffen. Assiminea grayana daarentegen was veel zeldzamer. In de omgeving van het Zwin: Helicella gigaxii en intersecta, Monacha cantiana, Carychium tridentatum (det.Kuiper), Cochlicopa lubrica en Punctum pygmaeum.

Bij Retranchement werd de grens gepasseerd, en doorgereden naar Heyst, waar in de lage, smalle duinreep langs de boulevard Helicella gigaxii en intersecta, Trichia hispida, Vallonia costata en pulchella, Pupilla muscorum, Cochlicopa lubrica en Oxychilus draparnaldi (coll.N.) verzameld werden.

Bij Blankenberge werd de vindplaats van Helicella cespitum bij de haven aangedaan. Op dit kleine gebied van ca. 150 x 40 m. braak land, met wat distels, grassen en andere lage planten, waartussen een groot aantal blokken bezaagde natuursteen liggen, leeft een zeer talrijke kolonie, ongetwijfeld vele duizenden exemplaren tellend. Behalve H. cespitum komen hier slechts enkele ubiquisten, als Helix aspersa, Cochlicopa lubrica en Vitrina pellucida voor. In het duingebied ten Zuiden van Blankenberge vonden we weer Helicella gigaxii en intersecta, Pupilla muscorum, Vitrina pellucida en Cochlicopa lubrica.

Tot onze verrassing troffen we even voorbij Wenduyne nog een kleine kolonie Helicella cespitum aan, waaronder fraaie, zeer grote exemplaren (het grootste exemplaar meet 23½ mm -coll.N.-; het kleinste volwassen exemplaar 12.70 mm -coll.N.-), in gezelschap van Helicella gigaxii en intersecta, Monacha cantiana en Vitrina pellucida.

Intussen was het donker geworden, en werd linea recta doorgereden naar Oostduinkerke, waar wij in het natuurvriendenhuis zouden overnachten.

Na lang dwalen over stikdonkere, zeer slechte wegen, bereikten wij eindelijk ons doel, doch het gehele kamp bleek in duisternis gehuld. Tenslotte werd een gebouw ontdekt, waar door de kieren van de luiken enig licht scheen, en prompt werd hier op afgestevend. De zaak was echter potdicht. Het gevolg van ons kloppen en rammelen was, dat één van de meest achtenswaardige leden van de N.M.V. plotseling werd geconfronteerd met een dame in nachtgewaad, die eigenlijk niet hem maar haar echtgenoot had verwacht, doch die ons desondanks in rad Frans vriendelijk te woord stond, en een vaag gebaar maakte in de richting waarin wij het verblijf van de kampvoogd moesten zoeken. Een onzer kwam bij onze speurtocht op het uitgestrekte terrein bij een boerderij terecht, waar de hofhond luid begon te blaffen; zijn collega's in de buurt begonnen direct mee te blaffen, en samen met het gescharrel van de malacologen ontstond voldoende herrie om de kampbeheerder te alarmeren. Eindelijk konden wij toen van een welverdiende nachtrust gaan genieten.

De volgende ochtend heel vroeg kwam de Heer Aten ons niet een kopje thee, maar wel Cochlicella acuta en Helicella unifasciata (met de var. thymorum. - coll.N.) op bed brengen, gevonden in de onmiddellijke nabijheid van ons verblijf. De stemming was er toen meteen in, en een nader onderzoek leverde tevens nog Helicella intersecta en gigaxii, Monacha carthusiana, Trichia hispida, Pupilla muscorum en Cochlicopa lubrica op. Spoedig braken wij weer op, richting De Panne.

Bij Koksyde stuitten wij al dadelijk op een vindplaats van Helicella profuga (zeer talrijk), Theba pisana (langs de weg) en Monacha carthusiana, terwijl iets verder in het duin in bonte mengeling dooreen Helicella gigaxii, profuga en unifasciata (met de var. thymorum), en onder takjes en bladafval Truncatellina cylindrica (talrijk, op één takje soms 3 of 4 exemplaren, Pupilla muscorum, Vertigo pygmaea, Punctum pygmaeum, Cepaea nemoralis, Oxychilus draparnaldi (coll.N.), Trichia hispida, Succinea oblonga, Vallonia excentrica, V. costata verzameld werden.

Een kort oponthoud in Kerkepanne bracht Helicella virgata en Monacha carthusiana op.

Bij De Panne werd de auto achtergelaten en gingen wij, na enkele kilometers in de richting van de Franse grens langs het strand gewandeld te hebben, het duin in. Al spoedig werden, in zeer grote aantallen, Helicella intersecta, gigaxii en profuga (waaronder zeer kleine, volwassen exemplaren van L 6.60 mm - coll.N.), Theba pisana en Cochlicella acuta aantreffen. Naar Cochlicella ventricosa zochten wij vergeefs, hoewel wij de door dr Adam opgegeven vindplaats (de enorme bunker met het opschrift "Ancien théâtre allemand") en de omgeving daarvan grondig nagespeurd hebben. Blijkbaar heeft deze Zuidelijke soort zich niet kunnen handhaven. Wel werden er enkele exemplaren van Helicella unifasciata aangetroffen.

Een van de deelnemers kon bij De Panne de verleiding niet weerstaan om op het schelpenrijke strand enorme hoeveelheden schelpgruis te vergaren. Ondanks het feit, dat de betrokkene daarbij serieuze pogingen deed, zich door de rest van het gezelschap te laten verliezen, werden wij later toch weer gelukkig verenigd.¹⁾

De volgende stopplaats was het bosterrein langs de weg van De Panne naar Duinkerken bij Duynhoek. Dit terrein leverde de volgende soorten op: Helicella gigaxii, Trichia hispida, Vallonia pulchella en costata, Arion intermedius, Oxychilus cellarius, Cochlicopa lubrica, Succinea oblonga, Pupilla muscorum, Truncatellina cylindrica, Vertigo angustior, V. pygmaea, Balea perversa (op iepen), Vitrina pellucida en C. tridentatum.

Na het middagmaal ging het Noordwaarts. De bosjes aan de duinrand bij Groenendijk bleken Helicella gigaxii, Trichia hispida, Vallonia pulchella en costata, Cochlicopa lubrica, Vitrina pellucida, Pupilla muscorum en Truncatellina cylindrica te herbergen.

In de diepe duinkem bij Groenendijk Baden vonden we Helicella gigaxii,

1) Het materiaal is nog in bewerking. De Heer Servaas stelt zich voor, de uitkomsten van zijn onderzoek in een afzonderlijke lijst te publiceren.

H.intersecta, Cochlicopa lubrica, Agriolimax laevis, Succinea oblonga, Pupilla muscorum en Truncatellina cylindrica.

Bij Nieuwpoort Baden werd een kolonie Helicella profuga (het volwassen materiaal in de collectie Neuteboom varieert in grootte van L 7.75 mm tot 13.50 mm) met een bezoek vereerd, waarna koers gezet werd naar Lombardsyde.

Langs het strand werd gewandeld naar de ingang van de haven van Nieuwpoort, waar Helicella profuga, H.gigaxii, H.intersecta, Pupilla muscorum, en Oxychilus draparnaldi (coll.N.) aangetroffen werden.

Het wadgebied leverde levende exemplaren van Assiminea grayana op.

Bij Lombardsyde werden aan de wegkant een aantal zeer kleine Monacha carthusiana en enkele Helicella gigaxii verzameld.

In het duinterrein bij Westende, de enige plaats in de kuststreek, waar, volgens dr Adam, Helicella ericetorum levend voorkomt, werd even gezocht. H.ericetorum werd er niet gevonden, wel echter H.intersecta, Oxychilus draparnaldi (coll.N.) en Pupilla muscorum. De tijd om intensief te verzamelen ontbrak ons hier.

Bij Raversyde werden volgens verwachting Helicella virgata zeer talrijk en variabel, en in kleiner aantal Theba pisana en Oxychilus draparnaldi (coll.N.) buit gemaakt.

's Maandagochtends vertrok de expeditie via Gent naar Lokeren, om daar in de "sloten van de weilanden langs de Durme" te trachten de oude vindplaats van Pseudamnicola confusa terug te vinden. Ondanks intensief zoeken, slaagde slechts een onzer erin, een levend en een dood exemplaar (det.Mevr.v.d.Feen;-coll.N.) van deze soort te bemachtigen. Overigens werden veel andere soorten verzameld, als: Bithynia tentaculata, B.leachii, Hydrobia jenkinsi, Valvata cristata, Bathymorphus contortus, Paraspira leucostoma, Segmentina nitida, Physa acuta, P.fontinalis, Lymnaea stagnalis, Sphaerium lacustre, Pisidium obtusale, P.personatum, P.subtruncatum, P.nitidum en P.milium verzameld (det.Aten; contr.Kuiper). Enigszins teleurgesteld vervolgden wij onze tocht naar Antwerpen, om daar in de omgeving van het Noordkasteel opnieuw ons geluk te beproeven. De wegberm leverde Monacha cantiana, Helicella intersecta en Cochlicopa lubrica, en de sloten en de gracht resp. Hydrobia jenkinsi (f.aculeata) en Assiminea grayana op, maar geen spoor van Pseudamnicola.

De terugreis leidde weer langs de Moerdijk. Het water was nu veel lager, en de chauffeur was niet goed genoeg of hij moest nogmaals het rulle zandweggetje indraaien dat naar de waterkant voert. Inderdaad werd nu Sphaerium solidum levend in behoorlijke aantallen gevonden.

Al met al is het succes van de excursie zeer groot geweest, zowel wat soorten- als individuen aantal betreft. De populaties van sommige soorten (Helicella's, Cochlicella acuta en Theba pisana b.v.) waren zo verbazend rijk aan dieren, dat wij dit tijdens de excursie uitdrukten met "Het maakt een Zuid Europese indruk!" Het is ook wel een vreemde gewaarwording in die lage, droge Belgische duintjes, waarvoor wij hier in Holland, malacologisch gesproken, geen cent zouden geven, op bijna elk struikje van St-Jacobskruiskruid een stuk of wat dikke Theba pisana, en tussen het kleinste rosetje van reigersbek of distel een dozijntje Helicella's en Cochlicella's te ontdekken.

Behalve aan deze individuenrijkdom moet het succes van deze eerste buitenlandse excursie van de N.M.V. zeker ook aan andere factoren toegeschreven worden. Niet aan de weersgesteldheid, want deze was bepaald te fraai om voor slakkenzoeken gunstig te zijn, maar wel aan de grondige voorbereiding van de excursie door de Heer Neuteboom, en de zeer gewaardeerde medewerking die deze ontving van dr Adam te Brussel. Ook de goede kaarten, en het feit dat over een auto beschikt werd, waardoor slechts weinig tijd voor verplaatsing nodig was, droegen tot het slagen van de tocht bij.

Overigens eindigen wij onze reportage met het Belgische kustgebied warm in de aandacht van onze leden aan te bevelen.